

Försvarsutskottets betänkande

1978/79:6

med anledning av motion om beredskapslagringen av olja

I motionen 1977/78:1039 av Svante Lundkvist m. fl. (s) yrkas att riksdagen beslutar ge regeringen till känna att den olja som inköps för beredskapslagring inte får innehålla mer svavel än högst 1 viktprocent.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionen från överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF) och statens naturvårdsverk.

Bakgrund

För att motverka utsläpp i luften av svavelföreningar får regeringen enligt lagen (1976:1054) om svavelhaltigt bränsle meddela föreskrifter som bl. a. gäller förbränningen av sådant fossilt bränsle. I förordningen (1976:1055) om svavelhaltigt bränsle har regeringen, med giltighet från den 1 oktober 1977, föreskrivit att eldningsolja med högre svavelhalt än 1,0 viktprocent eller annat fossilt bränsle som innehåller svavel inte får förbrännas i Stockholms län, Södermanlands län, Örebro län, Värmlands län och samtliga söder därom belägna län om förbränningen medför att svavelföreningar släpps ut i luften i en mängd som motsvarar mer än 0,24 gram svavel per megajoule bränsle. Lagen och förordningen grundar sig på riksdagens beslut om åtgärder mot svaveldioxidutsläppen (prop. 1976/77:3, JoU 1976/77:4, rskr 1976/77:24). Målet är att svaveldioxidutsläppen i vårt land år 1985 skall ha minskat till den nivå som fanns i början av 1950-talet. Detta skall ske bl. a. genom att man successivt utvidgar förbudet mot eldningsoljor med hög svavelhalt även till andra delar av landet.

I anslutning till 1977 års försvarsbeslut antog riksdagen ett program för fortsatt beredskapslagring av olja (prop. 1976/77:74 bil. 2, FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311). Programmet avser tiden 1978–1984. Det innebär bl. a. en statlig utbyggnad av beredskapslagringen av råolja med 9,6 milj. m³, avsedd för fredskriser. Utbyggnaden sker genom ÖEF:s försorg. ÖEF har hittills låtit uppföra en första anläggning härför i Göteborg. Enligt beslut av regeringen i december 1977 har 1,2 milj. m³ råolja inköpts och lagrats i anläggningen. Svavelhalten i denna råolja uppgår till 1,36 viktprocent, vilket motsvarar 2,4 viktprocent i slutprodukten.

Motionen

Enligt motionärernas mening är det högst anmärkningsvärt att regeringen genom sitt beslut om upphandling av högsvavlig olja urholkar ett enhälligt riksdagsbeslut om kraftfulla åtgärder för att komma till rätta med de besvärliga svaveldioxidutsläppen. Regeringen nonchalerar – anser de – med sitt handlande de besvärliga miljö- och hälsoproblem som följer av svaveldioxidutsläppen och andra föroreningar på grund av förbränning av olja. Till detta kommer att tilltron till riksdagens beslut undergrävs när staten planerar att använda högsvavlig olja. Motionärerna kräver att riksdagsbeslutet skall genomföras och att det självfallet också skall omfatta den olja som staten inhandlar.

Remissyttrandena

ÖEF erinrar om att ifrågavarande råolja i första hand är avsedd för fredskriser vid störningar i tillförseln utifrån och att den därför inte kommer att omsättas såvida inte mot förmodan dess kvalitet skulle försämrats. Om det skulle inträffa en oljekris, som gör det nödvändigt att ta råoljelagren i anspråk, bör enligt ÖEF svavelhalten i de oljeprodukter som tas fram ur råoljan kunna tolereras även om denna överstiger de gränser som nu är fastställda. Vid bedömningen av kvaliteten på den råolja som har lagts in i Göteborgsanläggningen – en bedömning som även kommer att ligga till grund för fortsatta råoljeinköp – har största uppmärksamhet ägnats åt att en kvalitet köps in som tål förvaring under lång tid utan krav på omsättning. Det har vidare ansetts önskvärt att lagra sådana råoljeslag som medger största möjliga framtagning av lätta produkter, såsom råvaror för petrokemisk industri, bensen, dieselolja och lätt eldningsolja. Dessa produkter kan, framhåller ÖEF, utvinnas ur den köpta råoljan utan att gällande svavelbestämmelser överskrids. Vad gäller den tunga eldningsoljan är det redan i dag möjligt att vid ett av landets raffinaderier av råoljan framställa eldningsolja som fyller kraven på högsta tillåtna svavelhalt. ÖEF anser att det saknas anledning att ompröva frågan om valet av råoljetyp mot bakgrund av gällande bestämmelser om högsta svavelhalt i eldningsolja.

Statens naturvårdsverk behandlar de argument verket anser ha legat bakom regeringens beslut att köpa högsvavlig råolja för beredskapslagring. Ett skäl bedöms av naturvårdsverket ha varit att lågsvavlig råolja ansågs ge olämplig nafta för den petrokemiska industrin i Stenungsund. Naturvårdsverkets kontakter med denna industri har dock visat att den nafta som erhålls ur lågsvavlig råolja är fullt användbar även om framställningsprocessen blir något dyrare. Ett annat argument anser naturvårdsverket ha varit att lågsvavlig råolja skulle vara olämplig att lagra under lång tid. Detta skäl måste enligt naturvårdsverket vara ohållbart eftersom USA f. n. lagrar lågsvavlig råolja i berggrum (saltgruvor) i sådan omfattning att man väntar att världs-

marknadspriset skall påverkas. Ytterligare ett motiv som naturvårdsverket anser ha varit styrande vid anskaffningen är det lägre priset på den lågsvavliga råoljan. Enligt naturvårdsverkets mening äger den avvägning mellan kostnader och miljöförbättring som låg bakom beslutet om svavelhalten i eldningsolja full tillämplighet även i detta fall.

Naturvårdsverket delar den grundsyn som kommer till uttryck i motionen. Verket påpekar emellertid att det inte finns någon direkt överensstämmelse mellan svavelhalten i råoljan och i eldningsoljan. Med hänsyn härtill bör ett bifall till motionen formuleras så att riksdagen beslutar ge regeringen till känna att den tunga eldningsolja som inköps för beredskapslagring inte får innehålla mer svavel än högst 1 viktprocent och att råolja inte får innehålla mer svavel än att denna efter avsedd raffinering ger en tung eldningsolja med högst 1 viktprocent svavelhalt. Ett beslut i enlighet härmed vore enligt naturvårdsverket synnerligen önskvärt från miljövardssynpunkt.

Utskottet

Det oljelagringsprogram för perioden 1978–1984 som riksdagen har beslutat innebär att 9,6 milj. m³ råolja skall inköpas och beredskapslagras för fredskriser. Hittills har inköpts 1,2 milj. m³ högsvavlig råolja. Enligt motionärerna har man vid detta inköp inte tillräckligt beaktat problemen med svaveldioxidutsläpp vid förbrukning av högsvavlig olja.

Utskottet vill inledningsvis hävda att även under en fredskris bör uppställda miljövårdskrav så långt möjligt uppfyllas. Detta ställer vissa krav när det gäller att bygga upp beredskapslager av råolja eller andra varor för en bristsituation av det slag som en fredskris innebär. Vidare måste beaktas att man f. n. saknar erfarenhet av hur länge råolja kan lagras. Det kan därför bli nödvändigt att omsätta lagrad råolja utan samband med en kris. Vid en sådan omsättning bör gällande miljövårdsbestämmelser följas helt. Utskottet anser därför i enlighet med motionens syfte att man endast bör lagra sådan råolja som kan ge oljeprodukter som uppfyller gällande krav på högsta tillåtna svavelhalt. Detta har också understrukits i naturvårdsverkets yttrande.

När det gäller den nu aktuella råoljan är enligt vad utskottet har inhämtat avsikten att en eventuell omsättning skall ske på sådant sätt att kraven enligt lagstiftningen om svavelhaltigt bränsle skall uppfyllas. Den dåvarande regeringen gav också i samband med inköpet ÖEF och naturvårdsverket i uppdrag att gemensamt utreda vilka åtgärder bl. a. av administrativ och teknisk natur som kan behöva vidtas i detta syfte.

Utskottet räknar med att uppställda miljövårdskrav kommer att beaktas vid kommande råoljeinköp. Genom resultaten av den pågående utredningen kommer också att finnas ett bättre underlag för bedömning av en ny upphandling. Syftet med motionen blir därmed tillgodosett.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet
att riksdagen avslår motionen 1977/78:1039.

Stockholm den 7 november 1978

På försvarsutskottets vägnar
PER PETERSSON

Närvarande: Per Petersson (m), Bengt Gustavsson (s), Erik Glimmér (c), Eric Holmqvist (s), Georg Pettersson (c), Gudrun Sundström (s), Gunnar Björk i Gävle (c), Roland Brännström (s), Åke Gustavsson (s), Hans Lindblad (fp), Karl-Erik Svartberg (s), Olle Aulin (m), Eric Hägelmark (fp) och Arne Remgård (fp).